

Bölüm 6

SAVAŞ, GÖÇ, TRAVMA VE PSİKOLOJİK MÜDAHALE

Ertuğrul TAŞ

Giriş

Yakın tarih dünyanın farklı bölgelerinde; ülkeler, etnik gruplar, mezhepler arasında savaş, soykırım ve şiddet örnekleri içermektedir. Sovyetler Birliği-Afganistan, İran-ı Irak, ABD-İrak savaşları; Yugoslavya, Irak, Suriye iç savaşları; Ruanda ve Bosna'da yaşanan soykırımlar başlıca örneklerdir. Bu savaşlar etnik, demografik ve sosyokültürel yapıları değiştirmişlerdir. Çatışma bölgelerinde yaşayan mağdurlar yoğun psikolojik acılar yaşamışlardır.

Belçika'da göçmenlerle gerçekleştirdiğimiz klinik ve psikoterapi çalışmaları savaş ve şiddete bağlı travma, depresyon, disosiasyon, psikoz gibi psikolojik bozuklukları gözlemlememizi sağlamıştır. Aynı zamanda savaş mağduru bireylere yönelik sosyal ve psikolojik destek yöntem ve tekniklerini araştırma ve uygulama imkânı vermiştir.

Savaş ve savaşa bağlı göçün insan hayatında yarattığı sosyal ve psikolojik tahribatı anlamak için öncelikli olarak antropolojik yaklaşımla çok boyutlu insan ele alınacaktır. Sonrasında, savaş ve göçe bağlı travmanın oluşum süreci ve özellikleri tanımlanacaktır. Hayatta kalma refleksiyle başka ülkelere göç eden insanların maruz kaldıkları değişim analiz edilecektir. Son olarak savaş mağdurlarının yaşamış oldukları travmaya müdahale teknikleri aktarılacaktır.

Dört Boyut Üzerinden İnsanın Tanımı

İren Théry (2007, 33-52) antropolojik yaklaşım çerçevesinde insanı dört özellik üzerinden tanımlar:

İnsan kadın veya erkek olarak bir "toplumun" üyesidir. İnsan bir toplum içinde doğar, büyür ve kendi ana dilini öğrenir. Yetişkin olarak diğerleriyle toplumda var olan değerleri, normları, gelenekleri ve inançları paylaşır. Toplum gelenekler, görenekler, dini bilgiler aracılığıyla kadın ve erkek olarak nasıl davranılacağına dair normlar tanımlar. Toplumun ortağı olan bireyi anlamak için o toplumda olan "kurumlaşmış" ilişkileri ve bireyin içinde bulunduğu ilişkilerde diğerleriyle olan etkileşimlerini anlamak gerekir. Kişi göçle birlikte başka bir sosyal grup ve kültürde veya iki kültür arasında yaşayabilir. Fakat "evrensel bir toplumdaki" bahsetmek zordur. Hiç kimse farklı dilleri, bütün gelenekleri, kuralları içinde barındıran "evrensel bir toplumda" yaşamaz. İnsan bir toplum içinde tanınarak, kabul görerek, bu toplumun içinde konuşmayı ve insan gibi davranmayı öğrenerek bir "insan bireyi" olur.

Savaş mağduru göçmenlerin yaşamış oldukları travma ve psikolojik problemlerle çalışma özel bir klinik organizasyon ve kuramsal yaklaşım gerektirmektedir. Göç ve göçmen yaşantısını bilen uzmanlar tarafından müdahale önem arz etmektedir. İlgili uzmanların bu grupta çalışmalarına izin verecek psikoterapi ve farklı kültürlerden göçmenlerle çalışma yöntem ve teknikleri içeren eğitimler almaları gerekir.

Travmaya müdahalede organize şiddet, barbarlık ve insanlıktan çıkartma eylemleri ve buna bağlı psikolojik süreçlerin dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle mağdurların yeniden insan topluluğuna aitlik duygularının restore edilmesi ve sosyal pakta uyumlarının sağlanması önemlidir.

Psikolojik süreçlere müdahale ile eş zamanlı sosyal uyum için gerekli yasal hak ve yükümlülüklerin tesis edilmesi gerekmektedir. Mağdurun hukuki ve sosyal varlığını yeniden inşa etmesine izin verecek yasal oturum, eğitim hakkı, sağlık hizmetlerinden yararlanma, çalışma izni ve ırkçılıkla mücadele gibi projelerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Brackelaire, J.L. (1995). *La Personne et la Société*. Bruxelles: DeBoeck.
- DSM-V. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. American Psychiatric Association.
- Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum araştırması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu.
- Gagnepain, J. (1994). *Leçon d'introduction a la théorie de la médiation*. Louvain-La-Neuve: Peeters.
- Getzmann, J., Jonas, Levy, L. (2011). *Mémoire de Guerre, Le syndrome de stress post-traumatique et l'armée américaine. Une leçon d'Irak et d'Afghanistan*. Rapport de stage, Université de Geneve, Faculté de Médecine, Geneve.
- Louville, P., Duchet, C., (2006). *Les interventions immédiates*. Jehel, L. & Lopez, G. (Ed.). *Psychotraumatologie:évaluation, clinique, traitement*, (173-180). Paris: Dunod.
- Mitchell, J.T., Everly, G.S. (2000). *Critical incident stress management and critical stress debriefing: Evolution, effect and outcomes*. Raphael, B., Wilson, J.P. (Ed.). *Psychological debriefing theory, pratic and evidence*. New York, Ny, Us: Cambridge University Press.
- Quentel, J.L. (2007). *Les fondements des sciences humaines*. Ramonville Saint-Agne:eres
- Roisin, J. (2010). *De la survivance a la vie. Essai sur le traumatisme psychique et sa gérison*. Pari: PUF.
- Solomon, E., Heide, P. & Kathleen, M., (1999). *Type III Trauma: Toward a More Effective Conceptualization of Psychological Trauma*. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Juin 1999, Vol. 43, N°2, 202-210.
- Terr, Lenore C. (1991). *Childhood traumas: an outline and overview*. *American Journal of Psychiatry*, Janvier 1991, Vol. 148, Issue 1, 10-20.
- Théry Irène, (2007). *La distinction des sexes*, Paris: Odil Jacob,
- Vaiva, G., ve ark. (2005). *Psychotraumatismes : prise en charge et traitements*. Paris, Masson.
- Internet erişimi:
- La Croix (2018). *Plus de 3 100 migrants morts ou disparus en Méditerranée en 2017*. (30/08/2018 tarihinde <https://www.la-croix.com/Monde/3-100-migrants-morts-disparus-Mediterranee-2017-2018-01-10-1200904860> adresinden erişilmiştir).
- ÖİM (2018). *6 000 migrants sont décédés en 2017 : « seulement une partie du nombre réel »* (30/08/2018 tarihinde <https://www.iom.int/fr/news/6-000-migrants-sont-decedes-en-2017-seulement-une-partie-du-nombre-reel-dapres-le-cmadm> adresinden erişilmiştir).
- TRT Haber (2018). (20/08/2018 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/ege-denizinde-hayatini-kaybeden-kacak-gocmen-sayisi-yuzde-85-azaldi-345320.html> adresinden erişilmiştir).
- 20minutes (2016). *Le nombre de migrants morts en Méditerranée en 2016 atteint le record de 3.800*. (30/08/2018 tarihinde <https://www.20minutes.fr/monde/1950255-20161026-nombre-migrants-morts-mediterranee-2016-atteint-record-3800> adresinden erişilmiştir).